

[İzmir Haber](#) [Ekonomi](#) [Politika](#) [Spor](#) [Teknoloji](#) [Yaşam](#) [Türkiye](#) [Resmi İla](#)

Vicdan; ne için, kim için?

MEHMET GÜN

04.11.2025 - 08:00
YAYINLANMA

03.11.2025 - 14:40
GÜNCELLEME

Paylaş

A⁻

A⁺

Ankara'da, Konya yolu üzerinde, bir emniyet binasının caddeye bakan tarafındaki, Mustafa Kemal Atatürk'ün "Herkesin polisi kendi vicdanıdır fakat polis vicdanı olmayanların karşısındadır" slogan sözü hafızamda asılı durur. Fakat, Soma, Aladağ, Pamukova, Sincan, Kartalkaya faciaları ve Çorlu tren kazası gibi siyasetçiler görevini ihmal ettiği için önlenemeyen felaketler ya da siyasi nitelikli davalar gündeme geldiğinde siyasetçiler "Bağımsız ve tarafsız hâkimler vicdani kanaatlerine göre karar verir" diyerek sorumluluklarını "hakimin vicdanı" arkasına gizleme çabalarına karşı içimde büyümekte olan vicdani rahatsızlık gittikçe güçleniyor.

Nedir vicdan? Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde "Kişinin kendi davranışlarına, ahlak kurallarına göre hüküm vermesini sağlayan içsel denetim mekanizması" olan "vicdan" Kişinin kendi davranışlarını ahlaki açıdan doğru ya da yanlış olduğunu ayırt etmesine yarayan, pusula gibi yol gösteren, iç huzuru ya da pişmanlık oluşturan içsel bir ses veya manevi bir duygudur. İngilizcesi "conscience" kelimesi de aynı anlama gelir; "temiz vicdan" anlamında "clear conscience" ve "suçluluk duygusu" anlamında "guilty conscience" olarak kullanılır.

Vicdan, doğuştan gelen içgüdülerin çevresel faktörlerle etkileşimiyle şekillenir. Bebeklikte evrimsel empati mekanizmalarıyla oluşmaya başlar, çocuklukta ebeveynler, öğretmenlerden "iyi, kötü, doğru ve yanlış" kuralların öğrenilmesiyle gelişir. Din, gelenekler, yasalar gibi dış normlarla vicdani kalıplar oluşur, deneyimlerle olgunlaşır, başarı veya pişmanlıklarla güçlenir veya değişir. Diğer bir anlatımla vicdan, insanın fıtratındaki temel özelliklerin, öğrenme ve kültürün etkisiyle şekillendiği bir "iç mahkeme"dir. Bütün bu etkenler dolayısıyla vicdan kişiden kişiye değişir. "Vicdan" aşırı kişiselleşirse keyfiliğe yol açarak toplum için tehlike oluşturur. O nedenle kişisel vicdan, etik belgeleri, yasalar ve içtihatlar yoluyla oluşturulan kamuoyu vicdanı ile test edilir.

Yükleniyor...

Ancak hâkimin vicdanında aşırı bireysellik keyfilik doğururken, aşırı kamuoyu etkisi de linç yargısına dönüşme riski taşır. Bu nedenle hâkimin vereceği karar hem kendi vicdanını hem de kamu vicdanını da tatmin etmelidir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu (HSK) Genel Kurulu tarafından 6 Mart 2019'da kabul edilen Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nin giriş kısmında, "Yargı kararları, kamu vicdanını tatmin etmelidir" denirken, Yargıtay, "Hâkim, vicdanıyla baş başa karar verir ama karar, toplum vicdanında da kabul görmelidir", Yargıtay içtihatları, "Karar, hukuka uygun olduğu kadar kamu vicdanında da yerini bulmalıdır" der.

HSK Türk Yargı Etiği Bildirgesi'nde "vicdan" kavramı, "Yargısal adaletin tecelligâhı (tecelli ettiği yer), yargı mensubunun temiz vicdanıdır" denilerek vurgulanır. Bildirgede "Vicdan, ilahi bir lütufla insanın içine ekilmiş bir akıl yargısıdır" diyen HSK, "[vicdan] hata vermeyen bir pusula görevi görür. Adalet, yargı mensubunun vicdanına emanettir" demektedir.

Birçok olayda da tecrübe ettiğimiz üzere hâkimlerin birbirinden farklı vicdani anlayışa ve değerlere sahip olduğu, farklı sonuçlara vardıkları gerçektir. Dolayısıyla vicdan hata vermeyen değil tersine hata yaptıran bozuk bir pusula gibidir. Nitekim, madde 5.1’de "Hâkim, görevini yerine getirirken toplumdaki ırk, renk, siyasi görüş, cinsiyet, din, vicdan, inanç, kültür farklılıklarının kararını etkilemesine izin vermez" diyen 2017 tarihli Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri, vicdana aynı değeri ve işlevi yüklemeyip, tersine hâkimin, vicdani farklılıklara göre önyargılı davranamayacağını belirtir.

Almanya’da hâkimler, görevlerini hukuka uygun, tarafsız, titiz ve vicdanlarına göre yerine getireceklerine yemin ederler. Fransa’da yetkinlik ve özen garantisi olan “mesleki vicdan” mesleği icra ederken titizlik ve verimlilik sağlar. İtalya’da hâkimin etik vicdan, bireysel ve toplumsal etik farkındalığı, hukuk ve vicdan ile davranması beklenir. İngiltere’de ise hâkim sadece yasayla bağlıdır, çünkü doğru olarak kabul ettikleri üzere “vicdan” sübjektiflik yani kişiye göre değişme riski taşır. Kısaca söylemek gerekir ise Anglosakson hukuk sisteminde sadece hukuk yeterli iken, Türkiye’nin takip ettiği Kara Avrupası hukuk sisteminde hâkimin vicdanının hukuku tamamlayacağı düşünülür.

Anayasamızın 138. maddesinin ilk cümlesi; “Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler” der. Fakat “hakimin vicdani kanaati” keyfe göre karar verebileceği gibi algılanmaktadır. Oysa, Hâkimin vicdani kanaati sadece delilleri takdir etme yani ispat konusundadır. Bu husus, Ceza Muhakemeleri Kanunu’nun 217. Maddesinde şöyle belirtilir: “1) Yüklenen **suç, hâkimin vicdani kanaatiyle kuşkuya yer bırakmaksızın ispat edilmedikçe**, sanık suçlu sayılamaz. (2) Deliller, hukuka uygun olarak elde edilmiş olmalıdır. Hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen deliller, hiçbir şekilde hükme esas alınamaz. (3) **Hâkim, [...] delilleri vicdani kanaatine göre serbestçe takdir eder.** Ancak, kanunen belirlenen istisnalar dışında, tek bir delile dayanarak mahkûmiyet hükmü verilemez.”

Önlerine getirilen delilleri tartışıp değerlendirmeden, bir hukuk kuralını uygulamasının ya da uygulamasının sebeplerini yeterli açıklamadan yani makul gerekçe göstermeden karar veren hâkimlere çağrıda bulunmak isterim: Ne olduğu belirsiz, kişiden kişiye, hatta yargı etik belgelerinde bile değişen vicdani kanaat denilen mefhuma sırtınızı dayamayınız, keyfi değil, delilleri tartışan makul gerekçeli kararlar veriniz, vicdanınızın ne kadar gelişmiş ve sizi ne kadar doğruya yönelttiğini, bırakınız vatandaşlar takdir etsin!

Yükleniyor...

← ÖNCEKİ

SONRAKİ →

Mehmet Gün

Yazarın Diğer Yazıları

- > Barolar hukuk devletini savunabilir mi? 18.11.2025
- > Fikri ve sınai haklarımız 21.10.2025
- > Ekonomide OVP yerine yargıda KVP 07.10.2025
- > Seçimli sultanlık riski 23.09.2025
- > Cumhuriyet savcılıkları reformu 09.09.2025
- > Yolsuzlukla milli mücadele 26.08.2025
- > E-devlette sahtekarlık 12.08.2025
- > Yapay zekâ ve oligarşi 4 29.07.2025
- > Terör 15.07.2025